

Kilder til dansk kunsthistorie: Breve fra London. Elisabeth Jerichau Baumann og den victorianske kunstverden

Sine Krogh og Birgitte Fink

Ny Carlsbergfondet, Strandberg Publishing, 2017, 254 sider.

I 2015 igangsatte Ny Carlsbergfondet det bemærkelsesværdige projekt “Kilder til Dansk Kunsthistorie” (KTDK). Bemærkelsesværdigt, fordi projektet qua sit udspring fra en privat fond kan vælge de projekter, som med deres egne ord har det

største og mest akutte behov set ud fra en kunsthistorisk vinkel. Ligeledes bemærkelsesværdig, i forhold til andre større digitaliseringsprojekter, er idéen med at digitalisere skriftlige originalkilder i form af bl.a. breve, dagbøger og notesbøger opdelt efter emnebaserede projekter, som giver et velfungerende fokuspunkt.

Bogen *Breve fra London. Elisabeth Jerichau Baumann og den victorianske kunstverden* er det første af KTDK's projekter, som blev udgivet i skriftform, og det kan dermed også ses som en god mulighed for at udbrede kendskabet til KTDK betydeligt og til et bredere publikum. Endvidere giver udgivelsen også mulighed for en fokuseret uddybelse af emnet i form af supplerende billedmateriale og fagfællebedømte artikler skrevet af forskerne bag projektet – i dette tilfælde Sine Krogh og Birgitte Fink. Som bestyrelsesformand for Ny Carlsbergfondet slår Karsten Ohrt tonen an i forordet, hvor han påpeger, at udvælgelsen af projekter skal ses i lyset af, hvor de mest skelsættende kunsthistoriske indsigter kan findes og trænger til belysning. Her kan det i første omgang synes, at Elisabeth Jerichau Baumann har fået god belysning i de seneste år, hvis man færdes i de kunsthistoriske kredse. Kunstnerens navn går igen i mange sammenhænge, der kredser om glemte “outsidere”, “pionerer” eller slet og ret “kvindelige kunstnere” fra anden halvdel

af 1800-tallet. Omdrejningspunktet synes dog hidtil at have været kunstnerens køn, orientalisme, og hvad der kan synes som mærkværdige signaturværker af havfruer og haremsdamer. I 2018 blev Jerzy Miskowiaks *Elisabeth Jerichau Baumann: nationalromantikens enfant terrible: en værkeoversigt* udgivet, som indeholdt den hidtil største oeuvreoversigt – dog uden større kunstfaglige bidrag. Det samme kan siges om Max Bendixens *VERDENS DAMEN Elisabeth Jerichau-Baumann* [sic] fra 2011. Flere romanforfattere er ligeledes faldet over Jerichau Baumanns interessante liv, som f.eks. romanbiografien af Birgit Pouplier, *Lisinka* (2016). En større rent kunstfaglig udgivelse omkring Elisabeth Jerichau Baumann mangler stadig. Så set i denne sammenhæng lever projektet omkring Jerichau Baumanns tid i London op til forordets tilskyndelse om at skabe skelsættende indsigt. Jerichau Baumann synes stadig forbeholdt en nærmest my(s)tisk position i dansk kunsthistorie, hvor hendes kunst og kunstneriske karrierevej er svær at kontekstualisere i en ellers velkonstrueret dansk kunsthistorie omkring 1850'erne. Her er projektet omkring *Breve fra London* et velanbragt indspark til en ellers fastlåst diskurs omkring Jerichau Baumann med hidtil ubelyst materiale, som samtidig bidrager med et relevant indblik i kunstneriske strømninger, der lå uden for Danmark i de år. Samt ikke mindst, hvad det krævede at gribe muligheden for en kunstnerisk karriere uden for Danmark.

I det første kapitel *Fra Düsseldorf til Danmark* giver Sine Krogh og Birgitte Fink et grundigt og klart overblik over de omstændigheder, der mødte Jerichau Baumann, da hun ankom til sin ægtemand, billedhuggeren Jens Adolf Jerichaus hjemland, Danmark. Født i 1819 i Polen og uddannet på Kunstakademiet i Düsseldorf fra 1838-1944 mødte hun Jens Adolf Jerichau i Rom i 1845, hvor de blev gift året efter. Jerichau Baumann ankommer til Danmark i 1848 og debutterer allerede på Charlottenborg i 1849 – samme år som Jens Adolf Jerichau tiltræder som professor på Kunstakademiet i København. At Elisabeth Jerichau Baumann mødte modstand i det københavnske kunstmiljø, som var præget af stærke nationalromanti-

ske idéer på baggrund af de politiske omstændigheder omkring og drevet frem af N.L. Høyens kunstsyn, er en kendt sag. At Jerichau Baumann kæmpede for en kunstnerisk position i Danmark, bl.a. med værket *Danmark* (1851), er også en anerkendt sag. Gennem netværks- og receptionsanalyser fra datidens anmeldelser når Krogh og Fink dog flere lag dybere ned. De tegner et betydeligt mere nuanceret billede af Jerichau Baumanns tilgang til det danske kunstmarked og strategiske overvejelser mod nye markeder. Hermed åbnes for en tiltrængt forklaringsnøgle for, hvordan Jerichau Baumann i første omgang formåede at bevæge sig fra Danmark til en flot karriere i London.

I andet kapitel, *Madame Jerichau i London*, beskriver Sine Krogh dybdegående kunstmiljøet og -industrien i London, og hvordan Jerichau Baumann målrettet arbejdede sig ind her – godt hjulpet på vej af sit danske netværk, som ikke mindst talte det danske kongehus. Artiklen brillerer ved en grundig indførelse i det kunstneriske miljø i London, mæcener og kunstneriske modestrømninger, som uanset Jerichau Baumanns kamp for at nyde indpas her giver et uvurderligt indblik i et andet lands kunsthistorie, der ellers ofte tilsidesættes nationale kunsthistoriske perspektiver. Oftest er det Frankrig og Italien, som render med opmærksomheden i behandlingen af danske kunstneres inspiration og indflydelse – hvilket netop kan tilskrives en manglende kildetilgang. Forskeres og skribenters manglende tid og adgang til originalkilder er alt for ofte begrænsende for ny viden og perspektivering til kunsthistoriske emner, hvilket denne bog – og KTDK-projektet i det hele taget – forsøger at gøre op med. Det er en fornøjelse at få ny luft ind i ellers gammelkendte emner.

Artiklen svarer på mange af de spørgsmål, som der gennem tiden er blevet stillet til Jerichau Baumanns utraditionelle kunstneriske karrierevej, heriblandt hvordan hun blev betaget af orientalismen og alene rejste så langt som til Konstantinopel, Athen, Alexandria og Cairo. Hvad der i mange år har givet hende et lidt my(s)tisk skær, bliver nøgternt pillet fra hinanden af de faktiske omstændigheder, der bringer en målrettet kunstner til at prøve

nye græsange og motiver for at glæde et købedygtigt publikum og samtidig bibeholde en anerkendt kunstnerisk position. Dengang som nu virker de orientalske emner som et klogt strategisk træk mod en anderledes og ukendt motivkreds, der gør hende kunstnerisk bemærket og interessant.

“Klog som Snogen uden falsk som Duen”, er Jerichau Baumanns ordsprog, som hun skriver hjem til Jens Adolf i et af de første breve just ankommet til London for første gang i maj 1858. Dette år starter brevene fra London, som med afbræk fortsætter op til 1871. De renskrevne breve suppleret med noter og billeder er bogens anden halvdel, som står stærkt i sin rene form og klare formuleringer fra Jerichau Baumanns egen hånd. Brevenes nye tilgængelighed både i bogform og på nettet (se <https://ejb.ktdk.dk>) åbner for et helt nyt kapitel udi læsningen og forståelsen af kunstneren. Alt andet lige er det præcis det oprindelige kildemateriale og den lette adgang til dette, som giver uanede muligheder for genlæsninger, fortolkninger og nye perspektiveringer af Jerichau Baumann. Brevene giver et intimt indblik i den kunstneriske tvivl, frustrationer, glæde og succeser, som optager kunstneren og driver hende videre. Der kæmpes samtidig på det personlige plan med jalousi og længsel, der bøvles med pengeoverførsler, og børnene skal også passes. Især datteren Maries sindssygdom kommer frem, da Jerichau Baumann tager hende med til London, hvor Marie får det stadigt værre.

Brevene kan læses med både det ene og andet fortegn, men forhåbentlig vil det originale materiale og grundige forskningsarbejde danne et solidt grundlag for kunstnerens videre læsning. Forudsætningen herfor er i hvert fald på plads, og bogen står vitterligt tilbage som skelsættende for en vigtig periode i dansk kunsthistorie, og ikke mindst for en vigtig kunstner i perioden.

CHARLOTTE MARIE STEFFEN LINVALD